

Forslag til folketingsbeslutning

om etablering af en samfundstjeneste

Fremsat den 10. januar 1978 af Honoré (KrF), Inge Krogh (KrF) og Jens Møller (KrF)

Folketinget opfordrer regeringen til inden fremsætte lovforslag om etablering af en udløbet af indeværende folketingssamling at samfundstjeneste.

Bemærkninger til forslaget

Forslaget om en samfundstjeneste fremsættes for at afbøde nogle af de negative psykiske virkninger af den omfattende arbejdsløshed og for midlertidigt at forbedre visse sider af den offentlige service.

Ved samfundstjeneste forstås i det følgende arbejdsløses frivillige og ulønnede udførelse af samfundsgavnige aktiviteter, som tilbydes dem af det offentlige eller af organisationer godkendt af det offentlige og udføres i henhold til forskrifter fra det offentlige. Organisationer med ret til at tilbyde samfundstjeneste vil kunne påtage sig opgaver inden for forureningsbekæmpelse, genbrug, social service o. l., som ellers ikke vil kunne gennemføres af økonomiske årsager.

Forslaget om en samfundstjeneste må ses på baggrund af den store arbejdsløshed, der tilsyneladende ikke bliver afskaffet foreløbig gennem arbejdsmarkedets parters og lovgivningsmagtens hidtidige beslutninger.

Beslutningsforslaget sigter ikke mindst på at afhjælpe nogle af de uheldige psykologiske følger af arbejdsløsheden. Disse følger er i en nyere publikation blevet sammenfattet således:

»En arbejdsløs er præget af et ustabil følelsesliv. Hans trivsel bliver dårlig med forringet selvtillid og selvagtelse, og der opstår en følelse af at være uvirksom, overflødig og formålsløs. Han mister fællesskabet med kammeraterne, føler sig isoleret og udvikler større sårbarhed, irritabilitet og bitterhed overfor omverdenen. Dette er ofte ledsaget af skyldfølelser. En arbejdsløs bruger ikke tiden til noget særligt, fritidsinteresserne har mistet deres betydning. Hans forhold til familien er konfliktfyldt og hans børn er følelsesmæssigt ustabile.« . . .

»Arbejdsløshed har en speciel negativ indflydelse på unge, bl. a. fordi arbejdet har stor betydning for identitetsdannelsen. Forholdene på arbejdspladsen udgør en referensramme, ud fra hvilken den unge kan bedømme sig selv og andre. Det at få arbejde er nødvendigt for at kunne opbygge den sociale rolle (personlighed), som hører til og er basis for en tilværelse som et arbejdende menneske.

Indlæres rollen ikke, vanskeliggøres en senere tilpasning til arbejdslivet, fordi den unge måske er groet fast i rollen som arbejdsløs.« (Edith E. Ovesen, »Arbejdsløshedens psykologiske følger«, s. 72f, Kbh. 1977).

Samtidig med at der er en stor arbejdsløshed, er en lang række serviceforbedringer i den offentlige sektor ikke mulige på grund af personalelofter.

Forslaget om en samfundstjeneste søger at råde bod på nogle af disse problemer. Samfundstjenesten er en vifte af tilbud til arbejdsløse om deltagelse i samfundsgavnige aktiviteter. Disse aktiviteter kan midlertidigt forbedre arbejdssituationen for det offentliges personale og give en midlertidig forbedret offentlig service.

Personalesituationen inden for store dele af den offentlige virksomhed er præget af personalelofter, der indebærer, at brugerne ikke modtager den optimale service.

Det gælder daginstitutioner og generelt set sociale, sundhedsmæssige, undervisningsmæssige, miljømæssige, administrative og andre opgaver.

Indførelse af samfundstjeneste kan medføre en bedre service på f. eks. daginstitutionerne, idet det normerede personale kan aflastes af frivillige fra samfundstjenesten.

Tanken er *ikke* at reducere antallet af offentligt ansatte. Ingen skal afskediges, ingen planlagte nyansættelser opgives på grund af samfundstjenestens assistance. Der skal ene rådes bod på nogle af de problemer, personalelofter skaber.

Aflastning, ikke afskedigelse af offentligt ansatte er resultatet.

Karakteristisk for forslaget er, at der i samfundstjenesten ikke er tale om ansættelsesforhold, idet personer under samfundstjenesten står til rådighed for arbejdsmarkedet.

Der er følgelig ikke tale om nogen aflønning. Deltagerne i samfundstjenesten modtager gennem arbejdsløshedsdagpengene et beløb fra det offentlige, som omregnet til timeløn ville svare til et stort ugentligt antal arbejdstimer inden for de funktioner, der er tale om i samfundstjenesten.

Gennem samfundstjenesten får den arbejdsløse et tilbud om at gøre noget frivilligt for sit samfund og sine medborgere til gengæld for den arbejdsløshedsunderstøttelse, der finansieres over skatten.

Ud fra dette må man tage stilling til det maksimale omfang af den enkeltes samfundstjeneste.

Den ledige må, selv om vedkommende deltager i samfundstjeneste, have tid til at søge beskæftigelse. Den enkeltes samfundstjeneste må ikke tidsmæssigt ligge på linje med et almindeligt arbejde. Der må ikke kunne rejses berettiget anklage imod det offentlige for at »underbetale« deltagerne i samfundstjenesten.

De offentlige institutioner må heller ikke aflastes så meget, at det medfører en egentlig reorganisering. Samfundstjenesten skal principielt betragtes og indpasses som en midlertidig foranstaltning.

Af disse grunde bør samfundstjenesten ikke overstige 24 timer ugentlig og højst foregå 4 af ugens dage.

Den nedre grænse for den ugentlige varighed af en persons samfundstjeneste må fastsættes ud fra, hvad der er praktisk muligt ud fra hensynet til den enkeltes ønske.

Det vil være urealistisk at pålægge samfundstjenesten at kunne tilbyde enhver en tjeneste i overensstemmelse med vedkommendes særlige ønske. Samfundstjenesten tilbyder derimod nogle funktioner, som de ledige så kan ansøge om.

Blandt de modeller, som kan komme på tale som forlæg til en sådan ordning, kan nævnes ordningen med de civile værnepligtige.

Hvor mange personer det vil være muligt samtidig at tilbyde samfundstjeneste, er det vanskeligt at sige, da det afhænger af mange faktorer. Forslagsstillerne anser det dog ikke for udelukket, at der med nogen god vilje skulle være mulighed for mindst 25.000 tjenester i betragtning af, at den maksimale ugentlige tjenestetid er 24 timer.

Det er også svært at skønne om behovet hos de ledige for at udføre en tjeneste til gavn for samfundet og medborgerne. At dømme efter nogle udsagn eksisterer der et stor behov for at være aktiv for andre, medens andre og mere pessimistiske vurderinger anser behovet for stærkt begrænset.

Men selv om tilslutningen til den foreslåede ordning ville blive beskeden, vil det ikke blot have været af værdi for de ledige, der tog imod tilbudet. Det ville nemlig have været af psykologisk betydning for alle ledige, at de i hvert fald alle havde fået et tilbud om at komme ud af visse af de psykologiske vanskeligheder ved arbejdsløsheden. Det ville måske få nogle af disse til at modificere

deres samfundskritik, idet de ikke kunne benægte, at samfundet havde givet dem et tilbud om fornuftig aktivitet.

Administrationen af denne ordning kunne passende ligge i primærkommunerne, idet disse har den nære kontakt til de arbejdsløse og den geografiske nærhed til statslige og amtskommunale institutioner.

Forslaget rummer naturligvis nogle usikkerhedsmomenter.

Vil forbedringer af den offentlige service gennem en samfundstjeneste ikke medføre, at man øger behovet for og kravet om offentlig service, så det ikke er muligt senere, med en forbedret beskæftigelsesmulighed i den private sektor, at reducere den offentlige sektor på ny?

I sammenhæng hermed kan man spørge, om samfundstjenestens aflastning af de offentligt ansatte vil få disse til at nedsætte deres præstationsniveau?

For at forhindre noget sådant må man undgå, at de samme personer fra samfundstjenesten i længere tid fungerer samme sted. Deres virksomhed skal ligesom personalet fra vikarbureauer være af begrænset varighed på det enkelte tjenestested. De skal ikke gro fast. Det kan også være positivt for deltagerne i samfundstjenesten, at de får lejlighed til at prøve forskellige aktiviteter, idet det kan være med til at gøre dem kvalificerede til flere forskellige slags job.

Endvidere skal en offentlig institution med uregelmæssige mellemrum unddrages aflastningen fra samfundstjenesten, så institutionen ikke mister evnen til at klare sine forpligtelser udelukkende med det normerede personale. I den forbindelse henledes opmærksomheden på, at ingen person fra samfundstjenesten ifølge det tidligere nævnte må virke mere end 4 dage ugentlig og højst 24 timer.

Forslaget om en samfundstjeneste har nogle træk fælles med forslag fra anden side om at reducere arbejdsløsheden ved at ansætte flere inden for den offentlige sektor. Det siges, at udgifterne hertil kun vil være forskellen mellem arbejdsløshedsunderstøttelse og lønnen. Statsminister Anker Jørgensen fremførte denne form for beskæftigelsespolitik i et svar til Honorérs omtale af samfundstjenesten under folketingets åbningsdebat den 6. oktober. Forslaget om samfundstjeneste engagerer ligesom det ovennævnte forslag flere personer i den offentlige service, hvorigennem man hjælper et antal ledige ud af nogle psykiske problemer ved arbejdsløsheden.

Men forslaget om samfundstjeneste har adskillige fordele i sammenligning med forslaget om flere

offentligt ansatte. Det giver mulighed for, at et større antal personer kan aktiviseres, end når det drejer sig om nye ansættelser. Samfundstjenesten vil jo være et sted, hvor mange personer successivt vil blive aktiveret på et kritisk tidspunkt i deres liv. Efter forhåbentlig at have fundet arbejde kan de give plads for andre.

Økonomisk set vil det også være et billigere forslag, idet de eneste omkostninger er omkostningerne ved at administrere ordningen.

Endelig er der den store fordel, at man ikke gennem samfundstjenesten gennembryder personalelofterne og modvirker et udbredt ønske om at begrænse stigningen i det offentliges forbrug af arbejdskraft og kapital. Hvis der kommer et økonomisk opsving, vil denne arbejdskraft være til rådighed for arbejdsmarkedet og ikke i forvejen engageret inden for det offentlige.

Et forhold, som må tages op til overvejelse, er spørgsmålet, hvorvidt der også skal tilbydes deltagelse i offentlige anlægsopgaver og ikke blot en

forbedret service.

Hvis noget sådant ikke skal kunne kritiseres for at berøve beskæftigede yderligere arbejde inden for anlægssektoren, må der være tale om anlægsopgaver, der ellers ikke ville være kommet til udførelse.

Forslagsstillerne har ikke taget stilling til det ønskelige og mulige i at udvide samfundstjenesten til sådanne opgaver.

Oprettelse af en samfundstjeneste vil nødvendigvis forhandle med arbejdsmarkedets parter, forhandlinger med kommunerne og de enkelte styrelser. Måske vil det også være nødvendigt med mindre ændringer i eksisterende lovgivning.

Forslagsstillerne er imidlertid af den opfattelse, at gennemførelsen af forslaget kunne få en særdeles positiv psykologisk betydning for mange ledige og dermed også for samfundet. Når dertil kommer, at udgifterne hertil vil være meget beskedne, mener vi, at meget taler for at iværksætte dette projekt.